

Il·lustració: Escena Digital del Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques

L'État de siège, d'Albert Camus, durant l'estat d'alarma

En aquesta mateixa secció, German Gan ha comentat la cantata "The Plague", de Robert Gerhard, inspirada en la novel·la "La Peste" (1947), d'Albert Camus.

Complementàriament, voldria rememorar una altra obra d'aquest escriptor sobre el mateix flagell: "L'État de siège". Va ser estrenada el 27 d'octubre de 1948 al Théâtre Marigny de París per la companyia de Madeleine Renaud i el seu marit, Jean-Louis

Barrault ("Théâtre, récits, nouvelles", París: Gallimard, 1981, p. 185). Aquest director i actor hi va interpretar Diego, «alter ego» de Camus, i Maria Casarès, filla de Santiago Casares Quiroga, Victoria Casado, de cognom similar al seu. S'havia suggerit ja que es projecta en aquests personatges la relació amorosa de l'actriu i l'autor, de la qual

coneixem més detalls, igual que de l'elaboració de l'obra, gràcies a l'esperada edició del seu epistolari ("Correspondance", París: Gallimard, 2017).

En el prefaci de “L’État de siège”, Camus reconeix que Barrault va tenir la idea primigènia de fer un «spectacle» entorn del «mythe de la peste» (“Théâtre, récits, nouvelles”, p.

187). Camus, que el considera una mite «intelligible pour tous les spectateurs de 1948», va portar a terme el projecte mirant de fusionar «toutes les formes d’expression dramatique», des del «monologue lyrique» fins al «théâtre collectif». Malgrat les diferències d’enfocament, Camus hi destaca també Antonin Artaud com a precedent de l’interès teatral per la pesta. Ho és també, entre altres dramaturgs, de la pretensió d’abastar un «teatre total» i de la reivindicació dels actes sacramentals, que Camus, molt interessat per la literatura castellana, va contrafer profanament

en aquesta obra. Es pot relacionar amb Artaud, a més, la mitificació dramàtica, encara que la presència del mite en el teatre és ancestral. Entre altres possibles referents, Sartre havia propugnat de forjar mites en el marc de la seva proposta d’«un théâtre de situations», de la qual Camus es va desmarcar, igual que, més en general del sartrisme, per diferències ideològiques i personals.

Camus havia compost ja una «création collective» a Alger amb altres integrants del Théâtre du Travail, quan encara militava en el Partit Comunista: “Révolte dans les Asturies”, editada el 1936 (ibíd., p. 395-438 i 1852-1853). Per cert, «Radio-Barcelone» s’hi fa ressò, entre altres esdeveniments, de la insurrecció catalana del 6 d’octubre de 1934. Encara que sembla que els textos radiofònics van ser escrits per Alfred Poignant, tractant-se d’una creació col·lectiva, Camus potser també hi va intervenir. Fa anys em vaig ocupar dels seus espanyolitzats orígens menorquins i de la seva relació amb els Països Catalans, la qual, tot i que la bibliografia és ja abundant, m’agradaria aprofundir a partir, entre altres fonts, de documentació seva i de Víctor Alba.

“L’État de siège” és una representació al·legòrica del totalitarisme: el règim tirànic del governador hi és substituït pel burocràtic de la personificació de la pesta. S’ambienta a Cadis, ciutat oberta al mar, un dels símbols predilectes de Camus. S’hi connota una època antiga, en què ja hi ha «gardes civils». De totes maneres, la localització espanyola pot fer pensar en el franquisme i els espectadors francesos podien evocar, en especial, el govern de Vichy. El 1941, l’any que Camus va començar a treballar en una obra sobre la pesta, va anotar que el 1481 aquesta plaga havia assolat el «Sud de l’Espagne» i se n’havia culpats els jueus (“Carnets. I. Mai 1935 – février 1942”, París: Gallimard, 1962, p. 239). De fet, un dels títols que Camus va pensar per a “L’État de siège” va ser

“L’Inquisition” (“Correspondance”, p. 78). El 1951 el va recuperar en un dels seus apunts per a refer l’obra, afegint-hi «à Cadix» (“Théâtre, récits, nouvelles”, p. 1821). En el prefaci de la traducció americana del seu teatre (datat al desembre de 1957), va confessar que “L’État de siège” era l’obra amb la qual s’identificava més, mentre que, com va bromejar, havia aconseguit una gran unanimitat de la crítica, perquè, en general, havia estat molt poc valorada (ibíd., p.

A més, la ubicació espanyola va enutjar Gabriel Marcel. El seu catolicisme de neòfit li vainduir una indulgència il·lusa amb el franquisme (el convuls 1968 fins i tot va interpretar les sardanes que va contemplar a la sortida de la catedral de Barcelona com una manifestació d'un acontentament insòlit, segons es llegeix en la premsa). Ell hauria preferit que "L'État de siège" s'hagués situat en un país comunista. Des del diari "Combat", el 25 de novembre de 1948 Camus li va justificar vehementment «Pourquoi l'Espagne», adduint, entre altres motius, l'afusellament de Lluís Companys pels franquistes, amb la complicitat del col·laboracionisme francès ("Essais", París: Gallimard, 1981, p. 389-396, i "Camus à 'Combat'", París: Gallimard, 2002, p. 681-689; l'article ha estat traduït al català per Joan Valls i Royo: "La nit de la veritat", Barcelona: La Llar del Llibre, 1986, p. 183-191).

Amb tot, Camus va remarcar a Marcel també el caràcter universal d'aquesta sàtira del poder: «J'ai voulu attaquer de front un type de société politique qui s'est organisé, ou s'organise, à droite et à gauche, sur le mode totalitaire. Aucun spectateur de bonne foi ne peut douter que cette pièce prenne le parti de l'individu, de la chair dans ce qu'elle a de noble, de l'amour terrestre enfin, contre les abstractions et les terreurs de l'État totalitaire, qu'il soit russe, allemand ou espagnol. De graves docteurs réfléchissent tous les jours sur la décadence de notre société en y cherchant de profondes raisons. Ces raisons existent sans doute. Mais pour les plus simples d'entre nous, le mal de l'époque se définit par ses effets, non par ses causes. Il s'appelle l'État, policier ou bureaucratique. Sa prolifération dans tous les pays, sous les prétextes idéologiques les plus divers, l'insultante sécurité que lui donnent les moyens mécaniques et psychologiques de la répression, en font un danger mortel pour ce qu'il y a de meilleur en chacun de nous». ("Essais", p. 391-392).

En "L'État de siège", La Peste profetitzava sarcàsticament: «Voici vos anciens maîtres que vous retrouverez aveugles aux plaies des autres, ivres d'immobilité et d'oubli. Et vous vous fatiguerez de voir la bêtise triompher sans combat. La cruauté révolte, mais la sottise décourage. Honneur aux stupides puisqu'ils préparent mes voies! Ils font ma force et mon espoir! Un jour viendra peut-être où tout sacrifice vous paraîtra vain, où le cri interminable de vos sales révoltes se sera tu enfin. Ce jour-là, je régnerai vraiment dans le silence définitif de la servitude». ("Théâtre, récits, nouvelles", p. 296).

Només un capteniment pot evitar que aquesta fatídica maledicció s'acompleixi: la revolta, actitud emblemàtica d'aquest estadi de Camus teoritzada en "L'Homme révolté" (1951).

L'encarnació d'aquest prototip d'home en "L'État de siège", Diego, invoca el «refus vivant» de la «révolte» com a esperança veritable ("Théâtre, récits, nouvelles", p. 275; l'inici de la

tercera part de l'obra, que inclou aquest passatge, va ser publicat en versió catalana en la revista "Catalunya", de Buenos Aires, gener-febrer 1960, p. 8, signat amb inicials que corresponen a Francesc Arnó, com s'identifica en el "Diccionari de pseudònims usats a Catalunya i a l'emigració", d'Albert Manent i Josep Poca, Lleida: Pagès Editors, 2013).

Xavier Vall Solaz (Departament de Filologia Catalana)
Bellaterra, 02 de juny de 2020